

Politieke partijen kunnen gerust een financiële vermageringskuur gebruiken

Bart Maddens en Jef Smulders zijn politicologen aan de KU Leuven.

31 maart 2017

Er is een zoveelste hoogmis rond politieke vernieuwing bezig. De graaicultuur moet aan banden worden gelegd. Of althans, die indruk moet worden gewekt. Het regent voorstellen, het ene al spectaculairder dan het andere. Maar er is wel één rode lijn: aan de macht en de middelen van de partijen mag niet worden geraakt.

Open Vld is tot nog toe de enige partij die toch een schuchtere poging in die richting heeft gedaan. Uit een stoffige archiefdoos met het opschrift 'Nieuwe Politieke Cultuur' haalde Gwendolyn Rutten het voorstel om de overdracht van de lijststem af te schaffen. Ook de aparte lijsten voor opvolgers zouden moeten verdwijnen. Dat zou een kleine revolutie zijn. Want de macht over de aanstelling van de parlementsleden verschuift dan in aanzienlijke mate van de partijbonzen naar de kiezer.

Maar Rutten is blijkbaar de enige partijvoorzitter met masochistische neigingen. De andere partijen verwerpen haar voorstel categoriek. N-VA-Kamerlid Brecht Vermeulen was daarover in deze krant ontwapenend eerlijk: "Wij hechten belang aan partijorganisatie" (*DM 6/3*). Anders gezegd: het partijapparaat is onaantastbaar.

Graaien in de staatskas

Vandaag weten ze amper blijf met hun geld. Waarin moeten ze investeren? In personeel? In een permanente campagne? In vastgoed? In aandelen?

De macht van de partijtop is daarnaast ook in belangrijke mate gebaseerd op geld. De immense geldstroom vanuit de overheid gaat naar de centrale partijkassen. De partijleiding beslist naar eigen goeddunken over de besteding van die middelen. Bovendien worden het geld en het personeel bestemd voor de fracties in de praktijk vaak gebruikt voor de partij.

Het zou nochtans anders kunnen. Je zou een deel van de overheidssubsidies naar de individuele politici kunnen doorsluizen. Bijvoorbeeld door, zoals in Frankrijk, de verkiezingsuitgaven van de kandidaten gedeeltelijk terug te betalen. Dan zouden de kandidaten wat minder afhankelijk worden van de partij. Of je zou, zoals in Nederland, een brandmuur kunnen optrekken tussen de middelen van de partij en die van de fracties. Op die manier zouden de fracties een democratisch tegenwicht kunnen vormen voor de buitensporige macht van de partijtop.

Overigens zouden de partijen gerust een financiële vermageringskuur kunnen gebruiken. Vandaag weten ze amper blijf met hun geld. Waarin moeten ze investeren? In personeel? In een permanente

campagne? In vastgoed? In aandelen? Laten we hen die kopzorgen besparen en wat snoeien in hun middelen.

Alleen, de partijen zelf denken daar duidelijk anders over. Het zijn de individuele politici die vandaag worden gevisieerd en worden weggezet als poenscheppers. Zij moeten boeten en inleveren. Maar de partijen zelf, die mogen ongestoord blijven graaien in de staatskas.

Kiesdrempel en minder zetels

Het is uiterst twijfelachtig of dit nieuwe rondje politieke vernieuwing de kwaliteit van onze democratie structureel zal verbeteren

Tenminste, sommige partijen mogen dat. Want wie geen zetels heeft, krijgt nul overheidssubsidies. In combinatie met de kiesdrempel is dat voor de grote partijen een perfect middel om de electorale markt af te screenen. Op die manier kunnen ze hun monopoliepositie behouden. En als er dan toch eens een klein partijtje een paar zetels haalt, zoals PVDA, dan draait men zich in alle mogelijke bochten om de volledige dotatie niet te moeten uitbetalen.

Ten slotte is er nog die andere vileine truc om de kleintjes onderuit te halen: het verminderen van het aantal zetels. Onlangs nog toonde premier Charles Michel zich daar uitermate enthousiast over. Dat verbaast niets. Want dan wordt het nog moeilijker voor nieuwkomers om binnen te breken in het parlement. En dus wordt de macht van de gevestigde partijen nog groter.

Kortom, het is uiterst twijfelachtig of dit nieuwe rondje politieke vernieuwing de kwaliteit van onze democratie structureel zal verbeteren. De partijen zelf zorgen ervoor dat ze buiten schot blijven. Hun macht moet koste wat het kost intact blijven. We zullen al blij mogen zijn als de participatie niet versterkt uit de hele operatie komt.